

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการวิเคราะห์เครื่องหมายบนแผนที่ท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการรับรู้เครื่องหมายในแผนที่ท่องเที่ยว และศึกษาหาแนวทางในการออกแบบเครื่องหมายเพื่อใช้ในแผนที่ ซึ่งจะประโยชน์ต่อผู้จัดทำแผนที่ท่องเที่ยวหรือแผนที่ชนิดอื่นๆ ต่อไป โดยมีสรุปผลการศึกษา อภิปราย และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์การรับรู้เครื่องหมายในแผนที่ท่องเที่ยว มีจุดประสงค์คือเพื่อประเมินการรับรู้เครื่องหมายในแผนที่ และเพื่อศึกษาหาแนวทางพัฒนาการออกแบบเครื่องหมายในแผนที่ท่องเที่ยว โดยผ่านการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม เพื่อนำมาสรุปหาผลการศึกษา การรับรู้เครื่องหมายในแผนที่และแนวทางการออกแบบให้มีความถูกต้อง เหมาะสม และง่ายต่อการรับรู้และการนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งการศึกษาสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 คน อยู่ในช่วงอายุ 20 – 50 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าชาย มีช่วงอายุ 20 -29 ปีมากที่สุด รองลงมาคือ 30 -39 ปี และ ช่วงอายุ 40 – 50 ปีน้อยที่สุด คนที่คิดว่าตัวเองมีทักษะการมองเห็น มี 1 ใน 3 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และการใช้แผนที่ส่วนใหญ่จะตอบว่าใช้ค่อนข้างบ่อยและบางครั้ง

โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้เครื่องหมายในแผนที่อยู่ในระดับดี 60 – 70 % โดยจะเข้าใจเครื่องหมายที่มีภาพชัดเจน เป็นภาพเหมือนจริง มีเอกลักษณ์ และเป็นสากลเป็นอย่างดี แต่สำหรับเครื่องหมายที่มีการรับรู้ที่แตกต่าง หลากหลายตามแต่ประสบการณ์นั้น กลุ่มตัวอย่างยังมีความสับสนในเรื่องของการอ่านเครื่องหมายอยู่พอสมควร และไม่มีกลุ่มตัวอย่างใดที่มีการรับรู้เครื่องหมายในแผนที่อยู่ในระดับดีเป็นพิเศษ (การศึกษาครั้งนี้แยกเป็นกลุ่มเพศ ช่วงอายุ ทักษะการมองเห็นและการใช้แผนที่)

2. การรับรู้เครื่องหมายและแนวทางการออกแบบเครื่องหมายในแผนที่

จากผลการวิเคราะห์ในบทที่ 4 ผู้ศึกษาสรุปการรับรู้เครื่องหมายและแนวทางการพัฒนาการออกแบบเครื่องหมายในแผนที่ได้ดังนี้

2.1 ผลจากการจัดอันดับการรับรู้ พบว่า เครื่องหมายที่นำมาใช้ในแผนที่ที่มีการรับรู้ที่คั่นนั้น เป็นเครื่องหมายภาพ เครื่องหมายสัญลักษณ์ และเครื่องหมายผสม ที่จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้คือ เครื่องหมายภาพจะต้องเป็นภาพจริง หรือภาพเสมือนที่คล้ายกับความจริง ซึ่งพาดพิงถึงวัตถุ อากัปกริยา ท่าทาง กระบวนการหรือความคิดรวบยอดของสถานที่ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ นั้นๆ โดยภาพที่นำมาใช้จะต้องคงเอกลักษณ์พิเศษที่มีเฉพาะแต่ในสถานที่นั้นๆ เอาไว้ด้วย เพราะ ถ้าหากภาพที่ใช้มีเอกลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่อื่นๆ จะทำให้เกิดการรับรู้ที่สับสนระหว่าง สถานที่ที่มีเอกลักษณ์นั้นอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการศึกษาปัจจัยในการออกแบบเลขนศิลป์ บนบรรจุภัณฑ์ยาเพื่อคนไม่รู้หนังสือของ กันตนันท์ บุรณะดิลก (2545) ที่กล่าวว่า การใช้ ภาพเหมือนของยาแต่ละชนิดจะเข้าใจได้ง่าย และต้องแสดงรูปแบบของการใช้งานที่แตกต่างกัน อย่างชัดเจนหากรูปแบบของยามีลักษณะใกล้เคียงกันเพื่อให้เข้าใจได้ง่าย ส่วนเครื่องหมาย สัญลักษณ์ที่มีการรับรู้ที่ดีจะต้องเป็นการนำสัญลักษณ์ที่เป็นสากลมาใช้ เช่น กากบาทของ โรงพยาบาล ไม่ควรนำสิ่งที่มีความเป็นนามธรรมมากๆ มาใช้ เช่น รูปสามเหลี่ยม สีเหลี่ยม เพราะ เป็นเพียงรูปทรงที่ไม่สื่อความหมายอะไรเลย และเครื่องหมายผสม ส่วนใหญ่เป็นการผสมกันของ ภาพและตัวอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของคำ โดยภาพที่ใช้นั้นมีเงื่อนไขเช่นเดียวกับการออกแบบ เครื่องหมายภาพ คือเป็นภาพจริง แต่ในกรณีนี้ ความหมายหรือแนวคิด (concept) อาจมีความ ใกล้เคียง เกี่ยวข้อง ซ้อนทับกัน ภาพที่จะนำมาใช้อาจมีการพาดพิงถึงหลายๆ สถานที่ ดังนั้นจึงใช้ ตัวอักษรช่วยเพิ่มความชัดเจนให้กับการศึกษา

ในการออกแบบทางเลขนศิลป์ (Graphic design) เครื่องหมายส่วนใหญ่เป็นการใช้ภาพ สี สมจริง แบบภาพการ์ตูน เป็นเครื่องหมายที่แสดงรูปร่าง มีการใช้เส้นที่มีการตัดขอบชัดเจน เส้น ขอบตัดสีทึบ เห็นได้ชัด สีขององค์ประกอบไม่กลืนกัน โทนสีไม่ใกล้เคียง ตัวภาพมีความโดดเด่น จากพื้น (figure – ground) และองค์ประกอบของภาพมีไม่มาก โดยอาจจะมีเพียงตัวภาพอย่างเดียว และมีเพียงกรอบที่มีสีตัดกันเป็นพื้นรองหลัง เพราะหากต้องมียู่งค์ประกอบมาก จะทำให้ขนาดของ แต่ละภาพต้องมีขนาดเล็ก ซึ่งจะทำให้มองเห็นไม่ถนัด และอาจจะทำให้ดูภาพผิดไป

ตาราง 12 เครื่องหมายถูกจัดอันดับที่ 1 และ 5 (จากแบบสอบถามตอนที่ 1 การจัดอันดับภาพ)

ประเภทเครื่องหมาย	เครื่องหมายที่ถูกจัดอันดับการรับรู้ อันดับที่ 1
เครื่องหมายภาพ	 3 4 7
เครื่องหมายสัญลักษณ์	 2
เครื่องหมายผสม	 1 5 6 8
ประเภทเครื่องหมาย	เครื่องหมายที่ถูกจัดอันดับการรับรู้ อันดับที่ 5
เครื่องหมายภาพ	 6 7 8
เครื่องหมายสัญลักษณ์	 1 2 3 5 4

หมายเหตุ: 1. โรงแรม 2. โรงพยาบาล 3. วัด 4. สถานีตำรวจ
5. ห้างสรรพสินค้า 6. ตลาดสด 7. ร้านอาหาร 8. สถานทูต

จะสังเกตว่าเครื่องหมายที่มีการรับรู้ที่ดีนั้น เป็นภาพจริงที่ดึงเอาเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของสถานที่มาใช้เพื่อสื่อถึงสถานที่นั้นๆ ต่างจากเครื่องหมายที่ถูกจัดอันดับการรับรู้ที่อันดับ 5 จะเห็นว่าเป็นภาพที่สื่อถึงความทั่วๆ ไป ไม่เฉพาะเจาะจง และตัวภาพที่มองออกยากว่าเป็นภาพอะไร

2.2 การวาดภาพเครื่องหมาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดพยายามวาดภาพจริง หรือสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของสถานที่จริง หรือสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ ตามแต่ที่แต่ละคนจะนึกได้ตามประสบการณ์ส่วนตัว เพื่อสื่อถึงความเป็นสถานที่นั้นๆ ดังนั้น บางเครื่องหมายจะมีการวาดภาพที่ซ้ำกันมากๆ เช่น สนามบินหรือสถานีรถไฟ แต่บางเครื่องหมายที่มีกิจกรรมที่ซับซ้อนหลากหลาย กลุ่มตัวอย่างจะวาดภาพหลายอย่าง เช่น ธนาคาร ผับ/ บาร์ มหาวิทยาลัย เป็นต้น และไม่มีกลุ่มตัวอย่างใช้สีเป็นตัวช่วยในการวาดภาพเลย

2.3 การเพิ่มความหมายให้กับเครื่องหมายที่กำหนดให้ พบว่า เครื่องหมายที่มีการรับรู้ที่ดีมากนั้นเป็นภาพจริง มีการมองเห็นชัดเจน ใช้เอกลักษณ์ของสถานที่ หรือมีสัญลักษณ์ที่เป็นสากล ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ความหมายถูกต้องเกือบทั้งหมด และเครื่องหมายที่มีการรับรู้ในระดับกลางนั้น อาจมองเห็นไม่ชัดเจน มุมมองหรือจุดรวมสายตา (Perspective) ของภาพที่มีความสับสน มีขนาดภาพหรือองค์ประกอบเล็ก หรือสีที่ใช้ใกล้เคียงกัน ภาพที่เลือกใช้มีความเกี่ยวข้องกับสถานที่อื่นๆ ด้วย หรือการเลือกใช้ภาพที่ผิดจากความเป็นจริงหรือนำมาจากความจริงเพียงส่วนเดียวมาเป็นเครื่องหมาย โดยภาพที่จะสามารถใช้ได้นั้นจะต้องสามารถแทนหรือสะท้อนความจริงทั้งหมดของสถานที่นั้นได้ และยังคงคำนึงถึงกาลสมัยด้วย โดยสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการ

รับรู้สัญลักษณ์เว็บเมลล์ ของรจนา เหล่ชย่อน (2547) ที่กล่าวว่า สิ่งควรระวังที่จะทำให้เกิดความสับสน ในการทำความเข้าใจความหมายของภาพนั้น สามารถแบ่งได้ 3 แบบ คือ 1. ความสับสนในความ คล้ายกันของภาพเนื่องมาจากความคล้ายกันของรูปร่าง 2. ความสับสนในความคล้ายกันของแนวคิด เนื่องจากลักษณะทางการจินตนาการมีความคล้ายคลึงกัน 3. ความสับสนในภาพและแนวคิดที่ คล้ายคลึงกันเป็นความสับสนในหน้าที่การใช้งาน หรือการใช้เครื่องหมายอักษร เช่น เครื่องหมาย มหาวิทยาลัย ใช้ตัวอักษร U แทนคำว่า University ซึ่งมีการรับรู้ความหมายได้เพียงระดับกลาง เท่านั้น เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า อักษรเพียงตัวเดียวสามารถแทนคำอื่นๆ ได้อีกหลายคำ ทำให้ เกิดความไม่แน่ใจในความหมาย และเครื่องหมายที่มีการรับรู้ในระดับต่ำหรือไม่ได้เลยนั้น เป็น เครื่องหมายรูปดาว และดอกไม้ แม้ว่ารูปดาวจะแสดงนัยการมีความสำคัญ แต่ไม่สามารถบ่งชี้ หรือสื่อถึงเอกลักษณ์ใดของสถานที่นั้นๆ ได้ หรือการเลือกใช้ดอกไม้ลาวาติในการแทนความหมายส ปานนั้น อาจจะมีการรับรู้ในเฉพาะกลุ่มคนบางกลุ่ม เนื่องจากดอกไม้ชนิดนี้ยังไม่ได้มีการยอมรับกัน อย่างกว้างขวางทั่วไป และยังไม่มีการแทนสัญลักษณ์สพาด้วยดอกไม้ลาวาติอย่างเป็นทางการ เป็นต้น

ในการออกแบบเลขคณิตปีนั้น เช่นเดียวกับผลการจัดอันดับการรับรู้ เครื่องหมายที่ดีจะมี เส้น ขอบ ที่คมชัด คุชชัดเจน ไม่กลมกลืนกัน สีไม่ใช้โทนที่ใกล้เคียง ขนาดภาพใหญ่พอมองเห็น ชัดเจน โดยเครื่องหมายที่องค์ประกอบภาพเล็ก มีการใช้ภาพที่คุชซับซ้อนเกินไป เช่น เครื่องหมาย ทำเรือ ที่มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่มองไม่ออกว่าเป็นรูปเรือโดยสาร และเครื่องหมายฝั่บ/ บาร์นั้น และการใช้ลายเส้นที่มองออกยาก ทำให้เกิดความสับสนและการรับรู้เครื่องหมายไม่ดี

ตาราง 13 เครื่องหมายที่มีการรับรู้ความหมายในระดับต่างๆ (จากแบบสอบถามตอนที่ 3)

เครื่องหมายที่มีการรับรู้ในระดับ		
ดี	ปานกลาง	ต่ำ
 สนามบิน	 ธนาคาร	 กงสุล
 โบสถ์	 มอเตอร์ไซด์ให้เช่า	 จุดน่าสนใจ
 โรงแรม	 สถานีรถโดยสาร	 สปา/ บริการนวด
 ร้านกาแฟ	 แลกเปลี่ยนเงินตรา	
 สุहर่า	 บริการข้อมูล	
 สถานีบริการน้ำมัน	 ร้านอินเทอร์เน็ต	
 ภาพถ่าย	 ท่าเรือ	
 จดหมาย	 ผับ/ บาร์	
 สี่แยก	 มหาวิทยาลัย	
 สถานีรถไฟ		

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

การรับรู้เครื่องหมายในแผนที่

จากผลการศึกษา การรับรู้เครื่องหมายในแผนที่ที่ท่องเที่ยว เครื่องหมายที่มีการรับรู้ในระดับดีนั้นสอดคล้องกับหลักการหรือทฤษฎีสัญศาสตร์ดังที่ Daniel Chandler (2002) ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับความสัมพันธ์หรือแรงผลักดันของการเกิดรูปสัญลักษณ์จากความหมายสัญลักษณ์ตามทฤษฎีของชาร์ล แชนเดอร์ เพอร์ซ ว่า ความหมายสัญลักษณ์หากมีส่วนผลักดัน (Motives) ให้เกิดรูปสัญลักษณ์มากเท่าใด ความเกี่ยวพัน เชื่อมโยงต่อผู้อ่านสัญลักษณ์นั้นก็จะมีมากขึ้น สัญลักษณ์ดังกล่าวนี้อยู่ในสถานะที่เรียกว่า สัญลักษณ์ (Icon) กล่าวคือ รูปสัญลักษณ์มีความคล้ายคลึงหรือลอกเลียนมาจากความหมายสัญลักษณ์ (ผ่านผัสสะทั้งห้าหรือหกในบางกรณี) จากผลการศึกษาจะเห็นว่า เครื่องหมายที่มีการรับรู้ในระดับดีมี

ลักษณะดังกล่าวนี้ และสัญลักษณ์ที่ไม่มีความเกี่ยวพันใดๆ เชื่อมโยงระหว่างรูปสัญลักษณ์และความหมายสัญลักษณ์ การที่จะมีความเข้าใจในรูปสัญลักษณ์นั้นๆ ผู้อ่านจะต้องมีการเรียนรู้มาก่อนจึงจะสามารถมีความเข้าใจในสัญลักษณ์นั้นได้ โดยรูปสัญลักษณ์ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวพันหรือเชื่อมโยงกับความหมายสัญลักษณ์นี้ อยู่ในสถานะที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbol) สิ่งที่ถูกพันกันให้รูปและความหมายสัญลักษณ์ของสัญลักษณ์อยู่ด้วยกันคือ สิ่งที่เฟอร์ดินันด์ เดอ โซซูร์ กล่าวไว้เรื่อง ข้อตกลงร่วมกันที่มีในแต่ละพื้นที่ (Arbitrary) ดังที่ผลการศึกษาค้างนี้ พบว่า เครื่องหมายที่ไม่มีความคล้ายคลึงกับสถานที่นั้น กลุ่มตัวอย่างมีการตอบที่ค่อนข้างสับสน โดยเฉพาะเครื่องหมายที่มีการรับรู้ในระดับต่ำเป็นภาพทั่วไป ไม่เฉพาะเจาะจงหรือคล้ายคลึงกับสถานที่ใด หรือยังไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายใดๆ เช่น ภาพดอกกลีลาวดีที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้รับรู้มาก่อนว่ามีความเชื่อมโยงกับสปา เนื่องจากยังไม่มี การรับรู้กันในวงกว้าง คนทั่วไปถึงการเป็นตัวแทนระหว่างสปาและดอกชนิดนี้

โดยภาพรวมของการรับรู้เครื่องหมายในแผนที่ ทำให้ทราบว่า การออกแบบเครื่องหมายในแผนที่ควรเลือกใช้ภาพจริง หรือภาพเสมือนของวัตถุที่จะสามารถสะท้อนความจริงของสถานที่นั้นได้ ซึ่งภาพนั้นอาจจะพาดพิงถึงวัตถุ อาทิ ปกิริยา การเลียนแบบท่าทาง กระบวนการหรือความคิดรวบยอด และดึงเอาเอกลักษณ์ที่มีนั้นมาใส่ไว้ในเครื่องหมายด้วยเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากภาพจริงสามารถสื่อสารถึงแนวคิดนั้นได้โดยตรงและเอกลักษณ์ของภาพจะบ่งชี้ให้เห็นความแตกต่างและความเฉพาะเจาะจงของสถานที่ นั่นคือผู้ออกแบบควรพิจารณาสิ่งที่เลือกมาว่ามีความเกี่ยวข้องกับสถานที่อื่นๆ ด้วยหรือไม่ และต้องทำอย่างไรให้ภาพที่เลือกมานั้นมีความแตกต่าง และไม่สับสนระหว่างแนวคิดและภาพที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น แนวคิดที่คล้ายกันของธนาคารและบริการแลกเปลี่ยนเงินตรา หรือผับ/ บาร์และร้านอาหาร เป็นต้น อาจเลือกใช้ลักษณะที่เป็นมโนภาพ เช่น เครื่องหมายโรงแรมที่ถูกจัดอันดับที่ 1 เป็นภาพลักษณะมโนภาพ มีการผสมภาพแสดงลักษณะรูปร่างที่สะท้อนรูปร่างของตึกสูง ที่โรงแรมหลายแห่งมีลักษณะเช่นนั้น มีภาพรวมที่สามารถสื่อความคิด ให้ความหมายในขั้นที่สูงกว่าการแทนสัญลักษณ์ด้วยตัวเครื่องหมายเอง เปรียบเทียบกับเครื่องหมายที่รองลงไปแล้วเห็นว่าใช้แทนได้ดีกว่าภาพโรงแรมจริงๆ และในการออกแบบเครื่องหมายยังต้องคำนึงถึงภาพรวมหรือระบบที่นำเครื่องหมายไปใช้ด้วย เนื่องจากภายใต้ระบบเดียวกัน เครื่องหมายต้องมีรูปแบบ รูปทรงต่างๆ ที่เป็นไปในทางเดียวกัน

ภาพ 19 เครื่องหมายที่ใช้ทดสอบการจัดอันดับการรับรู้โรงแรม

การใช้สัญลักษณ์เป็นเครื่องหมาย หรือเรียกว่าเป็นเครื่องหมายสัญลักษณ์นั้น มีความสามารถในการใช้งานที่ยืดหยุ่นและหลากหลายมากกว่า เหมาะสมสำหรับใช้เป็นเครื่องหมายแทนสถานที่ที่มีความหมายหลากหลายตามความคิดคนทั่วไป เช่น ในสถานที่หนึ่งๆ อาจจะมีบุคคลให้ความหมายหรือเอกลักษณ์แก่สถานที่นั้น 3 อย่างขึ้นไป ยกตัวอย่าง ธนาคาร เป็นต้น ในกรณีนี้ถ้ามีสัญลักษณ์ที่ใช้แทนธนาคารได้อย่างสากลจะช่วยลดปัญหาเช่นนี้ได้ จะมีข้อเสียเมื่อต้องใช้แทนสิ่งที่มีการรับรู้เฉพาะกลุ่ม หรือที่ยังไม่ได้ใช้อย่างเป็นสากล แต่ก็มีข้อดี คือ ช่วยลดทอนรายละเอียดของความจริง ทำให้จดจำได้ง่าย รับรู้ได้รวดเร็วและจะลดอุปสรรคของความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรมในกรณีที่สัญลักษณ์นั้นเป็นสากลแล้ว

เครื่องหมายส่วนใหญ่มักมีตัวอักษรภาษาอังกฤษกำกับไว้ โดยจะเป็นอักษรตัวแรกของคำ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่จะลดความสับสน หรือแบ่งแยกความแตกต่างอันจะเกิดเป็นความสับสนระหว่างแนวคิดและภาพ โดยภาษาอังกฤษถือว่าเป็นภาษาที่มีคนใช้มากที่สุดภาษาหนึ่ง

ในเรื่องความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม Michael O'Shaughnessy and Jane Stadler (2002) กล่าวเอาไว้ว่า การสื่อความหมายนั้นมีผลภายในวัฒนธรรมเฉพาะ ในการอ่านภาพหนึ่งๆ สิ่งสำคัญจะต้องคิดถึงบริบทที่แวดล้อมของภาพนั้นๆ วัฒนธรรมจะทำให้คนอ่านตีความแตกต่างกันตามวัฒนธรรมของตนเอง และไม่จำเป็นที่ทุกคนในวัฒนธรรมเดียวกันจะต้องตีความเหมือนกันเพียงแต่สิ่งๆ นั้นถูกให้ความหมายโดยคนส่วนใหญ่อย่างมีนัยสำคัญ และจะเป็นสิ่งสำคัญในการวิเคราะห์ถึงความหมายที่เป็นไปได้ของใจความทั้งหมด

ประเด็นการใช้ภาพที่ร่วมสมัยเช่นกันที่ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ และส่งผลต่อการกำหนดภาพลักษณ์ของผู้ใช้ เนื่องจาก เครื่องหมายเป็นสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อถึงระดับการสื่อความหมาย (Connotation) ด้วย ยกตัวอย่าง เครื่องหมายตลาดสดที่ถูกจัดอันดับการรับรู้ที่ 4 เป็นภาพตะกร้าที่มีภาพลักษณ์ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านเป็นผู้ใช้ ภาพตะกร้านี้อยู่บนตำแหน่งของเส้นเวลา (Timeline) ในอดีต เป็นภาพลักษณ์คนสมัยเก่า ปัจจุบันวัฒนธรรมการไปตลาดสดได้เคลื่อนย้ายไปสู่การจับจ่ายใน Modern trade มากขึ้น ผู้ซื้อไม่จำเป็นต้องเตรียมตะกร้าหรือถุงผ้าเอง ตัวภาพจึงดูล้าสมัย คนส่วนใหญ่จึงเลือกที่จะตัดออกไปให้อยู่ห่างจากพื้นที่ที่จะมากำหนดภาพลักษณ์ของตนเอง คล้ายกับที่ วิรุณ ตั้งเจริญ (2545) กล่าวถึงลักษณะที่ดีของสัญลักษณ์ภาพที่ว่า จะต้องมีความร่วมสมัย ไม่ใช่สิ่งที่นิยมชั่วคราว และต้องเป็นภาพที่สะท้อนรสนิยมที่ดีด้วย

ภาพ 20 เครื่องหมายที่ใช้ทดสอบการจัดอันดับการรับรู้ตลาดสด

ตรงข้ามกับเครื่องหมายบริการถ่ายภาพ ที่ใช้ภาพกล้องถ่ายรูปแบบใช้ฟิล์ม ซึ่งในเวลานี้ไม่ค่อยได้รับความนิยมโดยทั่วไปแล้ว แต่ในการทำหน้าที่เป็นตัวแทนภาพลักษณะ ให้มีโนภาพยังมีรสนิยมที่ดีกว่า กล้องถ่ายรูปให้ความรู้สึกว่ายิ่งเก๋ยิ่งคลาสสิก ผู้ที่ครอบครองมีรสนิยมที่ดี แสดงการยอมรับว่าเป็นสิ่งร่วมสมัยได้ คนจึงสามารถยอมรับให้อยู่ใกล้เคียงหรืออยู่ในภาพลักษณะของตนเองได้ คล้ายกับกรณี สัญลักษณ์ (Icon) ที่เป็นแผ่นดิสก์ (Diskett) ในโปรแกรม Microsoft Office แทนความหมายการบันทึก (Save) ซึ่งปัจจุบันแผ่นดิสก์ไม่นิยมใช้แล้ว แต่การรับรู้ในการแทนความหมายด้วยสัญลักษณ์นี้ยังอยู่ในระดับดี

ภาพ 21 เครื่องหมายที่ใช้ทดสอบการรับรู้เครื่องหมายกล้องถ่ายรูป

การออกแบบเลขคณิตศิลป์

โดยภาพรวมของการใช้องค์ประกอบเลขคณิตศิลป์ คือ การใช้เส้น รูปทรง ภาพ – พื้น สี น้ำหนักแสงและเงา ฯลฯ สำหรับการออกแบบเครื่องหมายในแผนที่ที่มีขนาดเล็ก เครื่องหมายควรมีเส้นขอบคม เห็นรอยตัดของภาพหรือความแตกต่างของแต่ละองค์ประกอบชัดเจน ไม่ควรใช้เส้นโค้งมน หักงอ ไม่ออกแบบให้องค์ประกอบมีสี เส้น กลมกลืนกัน การใช้สีเป็นสิ่งสำคัญที่รองลงมาจากการเลือกใช้ภาพที่ดี ควรมีองค์ประกอบที่เป็นหลักของเครื่องหมาย ที่จะออกแบบเพื่อนำให้ดูโดดเด่นกว่าพื้นหลังหรือองค์ประกอบรอง และวางภาพตามการเลือกใช้จุดรวมสายตา (Perspective) เพื่อให้ภาพให้ภาพมีมุมมองที่ชัดเจนที่สุด เครื่องหมายบางอันไม่จำเป็นต้องมีองค์ประกอบรองหรือภาพตกแต่งเป็นพื้นหลังเพื่อให้ดูสวยงาม ระวังการออกแบบที่จะทำให้เกิดการมองภาพสองนัย (Ambiguous Figure) เนื่องจากอาจทำให้การมองภาพผิดพลาด เข้าใจผิดได้

กล่าวโดยสรุป เครื่องหมายที่มีการรับรู้ดี มีลักษณะเป็นภาพจริง ภาพเหมือน หรือภาพที่สามารถสะท้อนมโนภาพคนส่วนใหญ่ได้ตรงกัน มีเอกลักษณ์ และการใช้เลขคณิตศิลป์ควรมีขนาดองค์ประกอบภาพไม่เล็กเกินไป ใช้เส้นตรง ลายเส้นที่ไม่วุ่นวาย เน้นให้ตัวภาพเด่น ไม่จำเป็นต้องมีองค์ประกอบเพิ่มเติมด้วยเหตุผลต้องการความสวยงามน่ารัก เรื่องการใช้สีเป็นสิ่งสำคัญรองลงมาจากการใช้ภาพ

5.3 ปัญหาที่พบในการศึกษาค้นคว้า

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา: แบบสอบถาม ควรมีการปรับปรุงในบางส่วน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า แบบสอบถามยากและมีปริมาณมากเกินไป สาเหตุที่อาจเป็นไปได้ คือ

- ตอนที่ 2 แบบทดสอบการวาดภาพ มีจำนวนมากที่แบบสอบถามถูกเว้นว่างไว้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลว่าวาดรูปไม่เก่ง จนทำให้มีความคิดเห็นว่าเป็นแบบสอบถามที่ยากเกินไป ประกอบกับปริมาณเครื่องหมายที่ให้วาดมีจำนวนมาก

- เงื่อนไขของเวลาและสถานที่ การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษานำแบบสอบถามเข้าไปแจกในบรรยากาศในการทำแบบสอบถามที่อยู่ริมถนนหรือบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่มีคนผ่านไปมา กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวนั้นจึงมีเวลาทำแบบสอบถามน้อยและเร่งรีบไม่เหมาะกับการให้ใช้ความคิดและสมาธิ ทำให้ผลจากการกรอกแบบสอบถามอาจไม่ได้ผลมากเท่าที่ควร

2. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างแบบง่าย กลุ่มตัวอย่างบางคนมีความตั้งใจและให้ความร่วมมือในการทำแบบสอบถามดีมาก และบางกลุ่มไม่ใส่ใจเท่าใดนัก

5.4 ข้อเสนอแนะ

1. ผลการศึกษาในครั้งนี้สามารถนำไปทดลองออกแบบเครื่องหมายในแผนที่ แล้วนำไปทดสอบประเมินผล เพื่อปรับปรุงให้เป็นเครื่องหมายที่มีประสิทธิภาพสนองการรับรู้ที่ดีต่อไป

2. ปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา: แบบสอบถาม

- ควรปรับปรุงในส่วนที่ให้วาดภาพ เนื่องจากเป็นส่วนที่ต้องการทราบการรับรู้เท่านั้น ไม่ได้ต้องการในส่วนการออกแบบเลขคณิต อาจปรับให้เป็นการเติมสิ่งที่คิดว่าสามารถใช้สถานที่นั้นๆ แทนการวาดภาพได้

- ปรับวิธีการแจกแบบสอบถาม สร้างบรรยากาศในการทำแบบสอบถามที่ดี อาจมีการจัดสถานที่ อุปกรณ์ บรรยากาศ ที่สะดวกต่อการทำแบบสอบถาม และให้อาสาสมัครที่เป็นนักท่องเที่ยว หรือกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา สละเวลาเข้าไปทำ

- แบบสอบถามในการศึกษาครั้งนี้ ส่วนที่ให้วาดภาพและส่วนการเติมความหมายนั้นเป็นสถานที่เดียวกัน และแม้ว่าจะมีการวางโครงสร้างแบบสอบถามให้การวาดภาพนั้นอยู่ก่อนการเติมความหมาย แต่กลุ่มตัวอย่างอาจจะเปิดดูเครื่องหมายที่มีอยู่แล้ว และจดจำมาใช้ในส่วนวาดภาพได้ ดังนั้น แบบสอบถามควรปรับปรุงไม่ให้เป็นการนำความคิดจากภาพในส่วนถัดไปมาใช้ประกอบ โดยอาจปรับให้แบบสอบถามมีการใช้เครื่องหมายไม่ซ้ำกันในแบบสอบถามหนึ่งชุด

3. ในส่วนการแปลความหมายของเครื่องหมายอาจได้รับผลกระทบจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม พื้นที่ ศาสนา ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไปอาจเพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษาการรับรู้เฉพาะกลุ่มวัฒนธรรมให้ชัดเจนมากขึ้น เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ กลุ่มทางศาสนา กลุ่มอาชีพ เป็นต้น เพื่อให้การออกแบบเครื่องหมายในแผนที่มีความเป็นสากลมากขึ้น เช่น การจะ

ออกแบบเครื่องหมายวัดนั้น ต้องทราบว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวตะวันตกมีการรับรู้เกี่ยวกับวัดอย่างไร หรือกลุ่มคนที่นับถือศาสนาคริสต์มีการรับรู้เกี่ยวกับศาสนาพุทธอย่างไร เป็นต้น

4. สามารถนำแบบสอบถามในการศึกษาครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาการรับรู้ในด้านอื่นๆ ได้ โดยแต่ละส่วนของแบบสอบถามมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- การจัดอันดับ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบลักษณะต่างๆ ของสิ่งนำไปใช้วัด ว่าลักษณะเครื่องหมายเป็นอย่างไรจึงจะอยู่ในอันดับการรับรู้ที่ดีที่สุด และลักษณะเช่นไรมีอันดับการรับรู้ที่ต่ำที่สุด

- การวาดภาพ หรือการเติมสิ่งที่รับรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบว่า ภาพอะไร สัญลักษณ์อะไร อักษรใด ที่ถูกนึกถึงเพื่อจะสามารถนำไปใช้เป็นตัวแทนของสถานที่ วัดดู แนวคิด นั้นๆ ได้

- การเติมความหมาย มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดประสิทธิภาพของเครื่องหมายว่า มีสามารถสื่อความหมายได้ถูกต้องหรือไม่ เกิดความสับสนไปในทางใด ทั้งในเรื่องของการเลือกใช้ภาพแทน สัญลักษณ์แทน หรืออักษรแทน และการออกแบบเลขศิลป์

5. แนวทางการใช้ประโยชน์จากความรู้ที่ได้ในการศึกษาครั้งนี้ อาจนำไปใช้เป็นแนวทางการออกแบบที่กว้างขวางมากขึ้น เช่น

- Graphics user interface (GUI) ให้กับคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์สื่อสาร เช่น OS, Application, Utility สำหรับ โทรศัพท์มือถือ, PDA และ Notebook หรือกับ Net Services ที่เกิดขึ้นใหม่ตลอดเวลาเช่น Blog, GPS, Touch Screen kiosk, Wi-Fi system นอกจากนี้ยังสามารถนำไป

ภาพ 22 กราฟิกที่ใช้บนอุปกรณ์มือถือและ PDA

- การออกแบบตราสินค้า (Logo, Trademark) หรือภาพลักษณ์องค์กร
- การออกแบบเครื่องหมาย สัญลักษณ์เพื่อใช้สำหรับ e-learning
- เพื่อแหล่งที่ท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ฯลฯ